

Erdélyi képek.

VII.

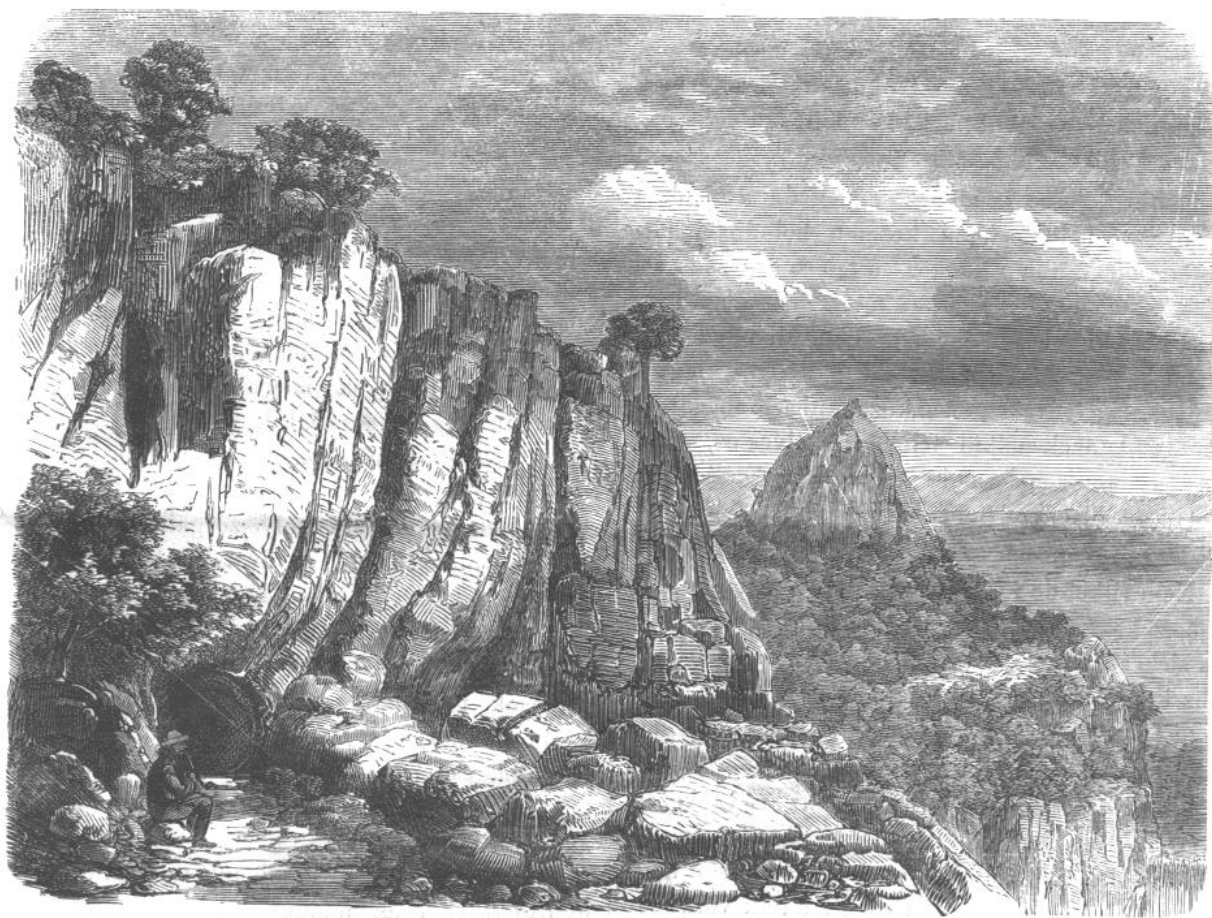
A Büdös kénürege.

Háromszék- és Csikszék- a keleti Kárpátoknak egy nagyszerű ágazata különíti el. Ezen heglánc egyik csúcsa a Büdös, melynek oldalán található az országszerte híres kénüreg.

Bérces hazánk ezen elsőrangú természeti ritkaságához két uton megy az utas, t. i. Tusnádról, de gyakrabban Torjáról, mint a melyhez közelebb fekszik.

vas foga. A nép óriások által hiszi és állítja építettnek, s a vidék anyókái óriásokkal népesítik meg, kik arany- és ezüsttől csillogó termekben laktak, egyik hegyről másikra léptek, s regélik, hogy a Háromszék mezein szántót ökrével együtt, mint kis bogarat játékszerűen hordták kötényeikben az óriás leányok stb.

Kutjában még ma is reménylik feltalálni az

A Büdös barlangja Erdélyben. (Eredeti után rajz. Stuhlmüller)

Torjáról völgyön, patak mellett, erdős hegyek között, változatos kanyargásokkal kigyózik az emelkedő ut a nevezett ritkaság felé. Fáradságos, de nem unalmas, sőt a látniakarót teljesen kielégítő kirándulás. Mert míg a regényes völgyeken halad, előtűnik a *Bálványos* vár, az Aporcсалádnak még romjaiban is büszke sasfészke, mely, mint vaskorona sötétlik fejünk felett jobbról, majdnem a fellegekig emelkedő, cukorsüveg alakú sziklás hegy csúcsán. E vár észak-keleti részén emelkedő torony még most is lelát Háromszék termékeny rónáira, dacára annak, hogy magassága $\frac{1}{4}$ -ét és egy oldalfalát lemorzsolta az idő

óriás király arany láncát, pincéjében, — mely nem látható — arany, ezüsttel tömött hordókat s más efféle drágaságokat; titkos írásról beszélnek, mely kulcs lenne mindezekhez. Én nem láttam, nem olvastam, s tán azért nem is kaptam háromszori látogatásom dacára sem olyas kincset. Hanem hadd keresse, a kinek tetszik; mi pedig ha folytatjuk utunkat, kopasz, fehérülő szirteket látunk már nem messze emelkedni.

Néhány perc, és a sziklák alatt elterülő hegyi réten vagyunk, hol kénzag terjed a levegőbe, s hol a síkár gyeget egy kén- és egy sósizü savanyu forrás nedvesíti. Az első ivásra, a másikat

fürdés és ivásra egyaránt használják. Ezen hegyi rét száraz részén nyáron a gyógyulni akarók sátrai állanak meglehetősen számmal. A mint ide jöttünk, a *Büdös* jobbunkon magaslik, s ösvény vezet reá fel, melyen néhány száz lépést téve, elöttünk áll kénvirágos falaival Erdély kénürege, oly borzasztó szép játéka a szeszélyes természetnek, milyennel Európában csak Nápoly dicsekedhetik.

Szélessége ezen üregnek 6–7', magassága 9–10', hosszúsága 12–14' lehet és egy tekintetre egészen belátható. Színe sárga, tán azért, mert a halál, melyet sárgának mondanak, benne lakik! Megborzad itt mindenki, s ezen borzadás néhány pillanatig képes öt lebilincselve tartani. Később még is bátorságot veszünk, s a kissé lejtős üregbe pár lépéssel előbbre haladunk.

Ekkor kéjesen kezdenek melegedni a tagok, s a kējérzet belebb lépni késztet, hol ámbár láthatlan, de sűrűbb a kengőz, a miért, egészben átjárván a testet, gőz módjára megizzasztja s a hárttyás részekre kéjes ingerrel hat. Mivel az üreg legfelsőbb részébe nem hat fel a kengőz, légzőcsövek segélyével egészen kiizzaszthatja magát az ember, de azok nélkül felette veszélyes ez, mert egy gyenge lehelet is képes a földre szédíteni, hol aztán bizonyos a halál, mivel a talaj felé mind sűrűbb a kengőz.

Nem ritka, de nem is csoda itt a haláleset. Már a hozzá vezető ösvény szélén láthatni sirdombokat és sirkereszteket, mintegy intésül, hogy sirunkhoz közeledünk.

Találhatni e hegyen mindenütt kisebb-nagyobb kénüregekre, melyek közt volt egy a hegy északi oldalán, mindeniknél erősebb, az ugynevezett *Gyilkos*; azonban ma már össze van omolva. A fölötté elrepülő madarat ez is leszédíté s a mult század végén előtte egy medvét találtak volt, melyet gőzével ölt meg.

Továbbá még megemlítendő a *Timsós*. Ez is megöli a sokáig benne időzöt, de nem oly rögtön, mint az előbbieket. Falain ritkább a kén-, mint a timsó-kivirágzás; innen van „timsós“ neve is.

Hogy e hegy tüzhányó volt, azt az üregek és az üregek szája előtt, sőt az egész hegyen található kövek mutatják, s hogy hajdan itt kénbányát miveltek, arról bizonyosságot tesz Bocskai Istvánnak az ország rendeihez intézett leirata; továbbá Brandenburgi Katalinnak 1630-ban Mikó

Ferenc kincstárnokhoz irt rendelete, mely így hangzik:

„Catharina, Dei gratia Transsilvaniae Princeps — stb. A két Torján levő, ezelőtt kénköbányához való emberek dolgát miben hagyta és végezte legyen tanács ö kegyelmek és táblánk birái, kegyelmednél nyilván vagyon. De az emberek engedetlenkedvén az ellen is, azt pretendálják vala, hogy nincsen elöttök járó, azon delibatio szerint. Annak okáért ismét parancsoltuk vala neki ek serio, hogy kegyelmedhez tartván, inspectoroknak a terminusig valakit rendelne, attól hallgatnának, szavát fogadnák, és a kénköbányát szorgalmasan mivelnék. De a mint értjük, ők mégis azon vakmerőségben atalkodnak meg, hogy a de liberatiót nem akarják admittálni. Mely dolog, hogy a kegyelmed feletté való engedelmességéből vagyon, annak lenni nem kellene; mert ő dolga és tiszte lévén minden bányákra, aknáinkra való gondviselés, ezt is kénköbányát azok közé valónak adjuk lenni. Irtunk azért mind magoknak a torjaiaknak, ex superabundanti a tiszthiveinknek is, hogy commissiónkat magok adván meg, az engedelmességre magok is serio intsék nevünkkel, azt nekik megparancsolják kegyelmedek is. Azért intjük kegyelmesen és serio parancsoljuk is, hogy e dologban tett deliberatió és magának adott auctoritas szerint az dologra is oly szorgalmas gondviselése legyen, hogy ebből is hivatalának megfogyatkozni ne találtassék. Secus non facturi.

Datum Fogaras, 26. maj. 1630.“

Valóban bányászhatták is, mert mint a kövirágzások mutatják, ezen hegy nagymennyiségű kén tartalmaz, s ha egy ahhoz értő társaság megvizsgálná és derekasán utána látna: vajjon más, a kénnel vegyülni és eléjőni szokott anyagokra nem akadna-e?

E hegy környékén mindenütt található savanyu-vizre, s ezek mindnyájan nagy mértékben kéneselek. Számos szem- és idegbeteg jön ide nyáron, kik napjában kétszer járnak a kénüregbe, melyet gőzfürdőül használnak és az említett források természet-adta medreiben mosakodnak, fürdenek, és mondhatni, hogy jó sikerrel, mert igen sokan térnek gyógyulva vissza.

A több napig, sőt hetekig is itt tartzkodók kellemes kirándulásokat tesznek a már emlitemen vár romjaihoz és a Sz. Anna tavához, melyet már sokan igen szépen ösmertettek.

Barta Ignác.